

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (piąta izba)

z dnia 29 lipca 2024 r. *

Odesłanie prejudycjalne – Konkurencja – Porozumienia, decyzje i uzgodnione praktyki – Naruszenie konkurencji – Zakaz karteli – Artykuł 101 TFUE – Porozumienia między przedsiębiorstwami – Ograniczenie konkurencji ze względu na cel – Wymiana informacji między instytucjami kredytowymi – Informacje dotyczące warunków handlowych i wartości produkcji – Informacje strategiczne

W sprawie C-298/22

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Tribunal da Concorrência, Regulação e Supervisão (sąd do spraw konkurencji, regulacji i nadzoru, Portugalia) postanowieniem z dnia 3 maja 2022 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 4 maja 2022 r., w postępowaniu:

Banco BPN/BIC Português SA,

Banco Bilbao Vizcaya Argentaria SA, oddział w Portugalii,

Banco Português de Investimento SA (BPI),

Banco Espírito Santo SA, w likwidacji,

Banco Santander Totta SA,

Barclays Bank plc,

Caixa Económica Montepio Geral – Caixa Económica Bancária SA,

Caixa Geral de Depósitos SA,

Unión de Créditos Inmobiliários SA, Establecimiento Financiero de Crédito, Sucursal em Portugal,

Caixa Central de Crédito Agrícola Mútuo CRL,

Banco Comercial Português SA

przeciwko

* Język postępowania: portugalski.

Autoridade da Concorrência,

przy udziale:

Ministério Público,

TRYBUNAŁ (piąta izba),

w składzie: E. Regan (sprawozdawca), prezes izby, Z. Csehi i I. Jarukaitis, sędziowie,

rzecznik generalny A. Rantos,

sekretarz: L. Carrasco Marco, administratorka,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 22 czerwca 2023 r.,

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

- w imieniu Banco BPN/BIC Português SA – C. Amorim, M. Gorjão-Henriques, F. Marques de Azevedo i A. Saavedra, advogados,
- w imieniu Banco Português de Investimento SA (BPI) – M. de Abreu Castelo Branco, A. Lucena e Vale i C. Pinto Correia, advogados,
- w imieniu Banco Santander Totta SA – T.L. Faria, M. Lopes Martins, G. Neves Lima i N. Salazar Casanova, advogados,
- w imieniu Barclays Bank plc – S. Estima Martins i L. Seifert Guincho, advogados,
- w imieniu Caixa Económica Montepio Geral – Caixa Económica Bancária SA – D.N. Brito, P. Gouveia e Melo i J. Vieira Peres, advogados,
- w imieniu Caixa Geral de Depósitos SA – G. Banha Coelho, C. Homem Ferreira Moraes, L.D. Silva Moraes i L. Tomé Feteira, advogados,
- w imieniu Unión de Créditos Inmobiliários SA, Establecimiento Financiero de Crédito, Sucursal em Portugal, – T.L. Faria, M. Lopes Martins i G. Neves Lima, advogados,
- w imieniu Caixa Central de Crédito Agrícola Mútuo CRL – C. Coutinho da Costa i N. Mimoso Ruiz, advogados,
- w imieniu Banco Comercial Português SA – R. Bordalo Junqueiro, N. Carrolo dos Santos i B. de Melo Alves, advogados,
- w imieniu Autoridade da Concorrência – A. Cruz Nogueira i S. Parodi, advogadas,
- w imieniu Ministério Público – P. Vieira, procurador,

- w imieniu rządu portugalskiego – P. Barros da Costa, C. Chambel Alves i S. Ramos Moura, w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu greckiego – K. Boskovits, w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu rządu włoskiego – G. Palmieri, w charakterze pełnomocnika, którą wspierał G. Caselli, avvocato dello Stato,
- w imieniu rządu węgierskiego – M.Z. Fehér i R. Kissné Berta, w charakterze pełnomocników,
- w imieniu Komisji Europejskiej – S. Baches Opi, P. Caro de Sousa i M. Domecq, w charakterze pełnomocników,
- w imieniu Urzędu Nadzoru EFTA – M.-M. Joséphidès, M. Sánchez Rydelski i C. Simpson, w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 5 października 2023 r.,
wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 101 ust. 1 i 3 TFUE.
- 2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu pomiędzy szeregiem instytucji kredytowych a Autoridade da Concorrência (organem ochrony konkurencji, Portugalia, zwanym dalej „AdC”) w przedmiocie decyzji tego organu nakładającej na te instytucje grzywnę za naruszenie krajowych przepisów prawa konkurencji i art. 101 TFUE, polegające na ich uczestnictwie w uzgodnionej praktyce mającej na celu ograniczenie konkurencji na rynku kredytów hipotecznych, rynku kredytów konsumenckich i rynku kredytów dla przedsiębiorstw, która przybrała formę wymiany informacji dotyczących aktualnych i przyszłych warunków transakcji, w szczególności marż kredytowych i zmiennych ryzyka, a także zindywidualizowanych danych liczbowych dotyczących produkcji uczestników takiej wymiany.

Ramy prawne

Prawo Unii

- 3 Artykuł 3 rozporządzenia Rady (WE) nr 1/2003 z dnia 16 grudnia 2002 r. w sprawie wprowadzenia w życie reguł konkurencji ustanowionych w art. [101] i [102 TFUE] (Dz.U. 2003, L 1, s. 1), zatytułowany „Związek między art. [101] i [102 TFUE] a krajowym prawem konkurencji”, stanowi w ust. 1:

„Jeżeli organy ochrony konkurencji państw członkowskich lub krajowe sądy stosują krajowe prawo konkurencji do porozumień, decyzji związków przedsiębiorstw lub praktyk uzgodnionych w rozumieniu art. [101] ust. 1 [TFUE], które mogą wpływać na handel między państwami członkowskimi w rozumieniu tego przepisu, stosują również art. [101 TFUE] do takich porozumień, decyzji lub praktyk uzgodnionych. [...]”.

Prawo portugalskie

- 4 Komunikat nr 8/2009 Banco de Portugal został opublikowany w dniu 12 października 2009 r. (*Diário da República*, seria 2, nr 197, część E).
- 5 Artykuł 3 ust. 1 tego komunikatu, zatytułowany „Cennik”, stanowi:
- „Instytucje kredytowe powinny posiadać pełny cennik zawierający ogólne warunki wykonania transakcji, mające skutki majątkowe i dotyczące produktów i usług finansowych sprzedawanych odbiorcom”.
- 6 Artykuł 4 wspomnianego komunikatu, zatytułowany „Obowiązek dostarczenia informacji dotyczących ogłoszenia cennika”, stanowi w ust. 1 i 2:
- „1. Instytucje kredytowe, których dotyczy niniejszy akt, powinny przechowywać swój cennik, sporządzony zgodnie z poprzednim artykułem, we wszystkich oddziałach i lokalach, w których obsługują klientów, w widocznym i bezpośrednio dostępnym miejscu, w sposób umożliwiając łatwe i bezpośrednie zapoznanie się, w szczególności za pomocą środków elektronicznych.
2. Wszystkie instytucje kredytowe, które posiadają stronę internetową, muszą udostępnić na swojej stronie internetowej pełny i zaktualizowany cennik w widocznym miejscu, bezpośrednio dostępnym i łatwym do zidentyfikowania bez konieczności uprzedniego rejestrowania się zainteresowanych”.
- 7 Artykuł 7 komunikatu nr 8/2009, zatytułowany „Ulotka dotycząca stóp procentowych”, stanowi w ust. 1:
- „Informacje zawarte w ulotce dotyczącej stóp procentowych są aktualizowane w zależności od warunków rynkowych i umożliwiają klientom zapoznanie się w szczególności z reprezentatywnymi stopami stosowanymi przez instytucje kredytowe w transakcjach, które zazwyczaj dokonują, zgodnie z warunkami, które zostaną określone w zarządzeniu Banco de Portugal”.

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

- 8 W dniu 9 września 2019 r. AdC wydało decyzję, w której nałożyło grzywnę na określone instytucje kredytowe (zwane dalej „uczestniczącymi instytucjami kredytowymi”) za udział w „autonomicznej” wymianie informacji, czyli w wymianie, co do której nie twierdzono, że ma ona charakter dodatkowy w stosunku do uzgodnionej praktyki ograniczającej konkurencję. Wymiana ta dotyczyła warunków mających zastosowanie do ich operacji kredytowych, w szczególności aktualnych i przyszłych marż kredytowych oraz zmiennych ryzyka, a także zindywidualizowanych danych liczbowych dotyczących produkcji uczestników tej wymiany, naruszających art. 101 TFUE i różne przepisy prawa krajowego.
- 9 Aby dojść do tego wniosku, ów organ stwierdził, że rozpatrywana wymiana informacji stanowi ograniczenie konkurencji ze względu na cel, co zwalniało go z badania ewentualnych skutków tej wymiany na rynku. AdC nie zarzuciło natomiast uczestniczącym instytucjom kredytowym udziału w innej formie praktyki ograniczającej konkurencję, z którą wiązała się lub mogłaby się wiązać wymiana informacji, takiej jak porozumienie w sprawie cen lub w sprawie podziału rynków.

- 10 Większość uczestniczących instytucji kredytowych wniosła skargę na tę decyzję do Tribunal da Concorrência, Regulação e Supervisão (sądu ds. konkurencji, regulacji i nadzoru, Portugalia), będącego sądem odsyłającym, podnosząc, że rozpatrywanej wymiany informacji samej w sobie nie można uznać za wystarczająco szkodliwą dla konkurencji. Wymagane jest zatem zbadanie jej skutków. Ponadto AdC nie uwzględniło kontekstu gospodarczego, prawnego i regulacyjnego rzeczony wymiany w czasie, kiedy była prowadzona, chociaż było to konieczne, aby można było stwierdzić istnienie ograniczenia ze względu na cel.
- 11 W dniu 28 kwietnia 2022 r. sąd odsyłający wydał wyrok wstępny, w którym wskazał, które z okoliczności faktycznych wymienionych w decyzji AdC należy uznać za udowodnione.
- 12 We wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym sąd odsyłający streścił wspomniany wyrok wstępny, dzieląc jego opis na pięć podtytułów poświęconych, odpowiednio, charakterowi wymienianych informacji, formie koordynacji, jej zamierzonemu celowi, kontekstowi prawnemu i gospodarczemu, a także rzekomemu istnieniu prokonkurencyjnych skutków.
- 13 Po pierwsze, wymieniane informacje dotyczyły rynku kredytów hipotecznych, rynku kredytów konsumenckich, a także rynku kredytów dla przedsiębiorstw. Na temat tych rynków wymieniano dwa rodzaje informacji, a mianowicie:
 - aktualne i przyszłe „warunki” handlowe, czyli arkusze „marż kredytowych”, tj. różnica między stopą stosowaną wobec kredytobiorcy przez instytucję kredytową a stopą, po której co do zasady refinansuje się ta instytucja, a także zmienne ryzyka, z którymi dla każdego poziomu ryzyka „klient”, określonego na podstawie takich czynników, jak dochody, wkład finansowy lub koszt nieruchomości danego klienta, powiązana jest marża kredytowa, którą należy zastosować w celu zrekompensowania tego ryzyka. Ze względu na stopień kompletności i usystematyzowania wymienianych informacji nie były one publicznie dostępne w momencie wymiany;
 - „wielkości produkcji”, czyli zindywidualizowane w odniesieniu do uczestniczącej instytucji kredytowej dane liczbowe dotyczące kwoty kredytów udzielonych w poprzednim miesiącu. Dane te były przekazywane w sposób „zdezagregowany”, tj. co najmniej rozłożone na szczegółowe podkategorie, i nie były dostępne w tej formie z innego źródła w momencie wymiany ani później.
- 14 Streszczenie wyroku wstępnego wskazuje również, że rozpatrywana wymiana informacji była regularna i zorganizowana w sposób poufny, tak że tylko uczestniczące instytucje kredytowe miały o niej wiedzę. Ponadto dotyczyła ona niedostępnych publicznie lub trudno dostępnych bądź trudnych do usystematyzowania informacji strategicznych. Wymieniane informacje różniły się bowiem od informacji przekazywanych konsumentom przez uczestniczące instytucje kredytowe, zgodnie z ciążącymi na nich w tym względzie obowiązkami informacyjnymi. Ponadto informacje te były wymieniane w sposób zdezagregowany i zindywidualizowany przez te instytucje i dotyczyły aktualnych lub przyszłych zachowań. W szczególności odnosiły się one do zamiarów zmiany strategicznego zachowania w najbliższej przyszłości lub do obowiązujących warunków handlowych.
- 15 Po drugie, co się tyczy czasu trwania i formy wymiany informacji, sąd odsyłający wskazuje, że miała ona miejsce od maja 2002 r. do marca 2013 r. Odbывała się ona w drodze kontaktów dwustronnych lub wielostronnych, za pomocą połączeń telefonicznych lub poczty elektronicznej, przy pełnej wiedzy kierownictwa uczestniczących instytucji kredytowych.

- 16 Po trzecie, zważywszy, że wymiana informacji umożliwiała każdej z uczestniczących instytucji kredytowych uzyskanie szczegółowych, usystematyzowanych, zaktualizowanych i dokładnych danych dotyczących ofert ich konkurentów, będących również uczestnikami, sąd odsyłający dochodzi na tej podstawie do wniosku, że celem tej wymiany było zmniejszenie niepewności związanej ze strategicznym zachowaniem jednych i drugich, a tym samym zmniejszenie ryzyka presji handlowej ze strony tych konkurentów.
- 17 Po czwarte, co się tyczy kontekstu prawnego i gospodarczego tej wymiany, uczestniczyło w niej wszystkie sześć największych instytucji kredytowych w Portugalii. Instytucje te zarządzały w 2013 r. 83 % wszystkich aktywów bankowych całego portugalskiego sektora bankowego.
- 18 Od połowy 2008 r., w przeciwieństwie do zmian stopy Euribor, tj. wskaźnika odzwierciedlającego międzybankowe stopy procentowe w strefie euro, który wówczas gwałtownie spadł, znacznie wzrosły marże kredytowe stosowane przez portugalskie instytucje finansowe do nowych kredytów na rynku nieruchomości, co miało złagodzić spadek stóp procentowych dla klientów końcowych. Od roku 2010 do co najmniej 2014 zmniejszyła się natomiast liczba kredytów na zakup nieruchomości udzielanych osobom fizycznym. Równocześnie w latach 2010 i 2011 stopy procentowe kredytów konsumpcyjnych ponownie wzrosły, czemu towarzyszył silny i trwały wzrost marż kredytowych, przekraczający na początku 2012 r. wartość szczytową osiągniętą w 2008 r. W 2012 r. stopy te zapoczątkowały spadek, odzwierciedlający stabilizację marż i spadek wskaźnika Euribor. Marże kredytowe stosowane przez uczestniczące instytucje kredytowe powróciły jednak następnie na poziomy wyższe niż w okresach przed 2012 r.
- 19 Po piąte, jeśli chodzi o istnienie skutków potencjalnie prokonkurencyjnych lub co najmniej ambiwalentnych, uczestniczące instytucje kredytowe nie zdołały wykazać ani wzrostów efektywności wynikających z wymiany informacji, ani że owe wzrosty efektywności przysporzyły korzyści konsumentom, ani tego, że rozpatrywane ograniczenia konkurencji były niezbędne. W szczególności wymiany tej nie można było utożsamiać z analizą konkurencji („benchmarking”), a treść konkretnie wymienianych informacji nie nadawała się do zapobieżenia problemowi polegającemu na asymetrii informacji w relacjach między kredytodawcą a kredytobiorcą lub do jego rozwiązania (problem selekcji negatywnej), ponieważ nie dotyczyła ona indywidualnego profilu ryzyka klientów, lecz koncentrowała się raczej na marżach kredytowych i wielkościach produkcji kredytowej bez dezagregacji według przedsiębiorstw lub odniesienia do klientów indywidualnych.
- 20 Chociaż sąd odsyłający wskazuje, że uważa, iż w świetle powyższego rozpatrywana wymiana informacji może przyczynić się do zmniejszenia presji handlowej i niepewności związanej ze strategicznym zachowaniem konkurentów na rynku, co mogłoby doprowadzić do nieformalnej koordynacji ograniczającej konkurencję, uważa on za konieczne zwrócenie się do Trybunału z pytaniem o przesłanki stosowania art. 101 TFUE ze względu na brak precedensów dotyczących autonomicznej i nieformalnej wymiany informacji.
- 21 W tych okolicznościach Tribunal da Concorrência, Regulação e Supervisão (sąd ds. konkurencji, regulacji i nadzoru) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:
„1) Czy art. 101 TFUE stoi na przeszkodzie temu, by obszerna comiesięczna wymiana informacji między konkurentami na temat warunków transakcji (w tym aktualnych i przyszłych marż kredytowych oraz zmiennych ryzyka), a także danych liczbowych dotyczących produkcji (miesięcznych, zindywidualizowanych i zdezagregowanych) została uznana za »ograniczenie

konkurencji« w ramach oferty kredytów hipotecznych, dla przedsiębiorców i konsumentów, dokonywana regularnie i na zasadzie wzajemności, w sektorze bankowości detalicznej, w kontekście skoncentrowanego rynku z barierami wejścia, co sztucznie zwiększyło przejrzystość i zmniejszyło niepewność związaną ze strategicznym zachowaniem konkurentów?

- 2) W przypadku udzielenia odpowiedzi twierdzącej, czy art. 101 TFUE stoi na przeszkodzie takiej kwalifikacji, jeśli nie stwierdzono ani nie można było określić żadnego wzrostu efektywności ani żadnego ambiwalentnego lub prokonkurencyjnego skutku wynikającego z tej wymiany informacji?”.

Postępowanie przed Trybunałem

- 22 Sąd odsyłający zwrócił się do Trybunału o rozpoznanie niniejszej sprawy w trybie przyspieszonym na podstawie art. 105 § 1 regulaminu postępowania przed Trybunałem.
- 23 Na poparcie swojego wniosku podniósł z jednej strony, że „[w] oparciu o wstępną ocenę dotyczącą upływu terminu przedawnienia okoliczności faktyczne rozpatrywane w niniejszej sprawie przedawnią się w dniu 30 marca 2023 r., bez uszczerbku dla przyczyn zawieszenia i przerwania biegu przedawnienia, które należy ocenić *in concreto*”. Z drugiej strony „względny prewencji ogólnej i szczególnej przyczyniają się do konieczności uzyskania w tej sprawie szybkiego rozwiązania”, ponieważ okoliczności faktyczne miały miejsce w latach 2002–2013.
- 24 W tym względzie z art. 105 § 1 regulaminu postępowania wynika, że na wniosek sądu odsyłającego lub w wyjątkowych przypadkach z urzędu, jeżeli charakter sprawy wymaga niezwłocznego rozstrzygnięcia, prezes Trybunału może postanowić, po zapoznaniu się ze stanowiskiem sędziego sprawozdawcy i rzecznika generalnego, o rozpatrzeniu odesłania prejudycjalnego w trybie przyspieszonym, stanowiącym odstępstwo od przepisów tego regulaminu postępowania.
- 25 W dniu 14 czerwca 2022 r. prezes Trybunału postanowił, po zapoznaniu się ze stanowiskiem sędziego sprawozdawcy i rzecznika generalnego, oddalić wniosek sądu odsyłającego o rozpoznanie niniejszej sprawy w trybie przyspieszonym.
- 26 Postanowienie to zostało uzasadnione okolicznością, że w pierwszej kolejności, zgodnie z samym stwierdzeniem sądu odsyłającego, ustalenie upływu terminu przedawnienia na dzień 30 marca 2023 r. pozostaje „bez uszczerbku dla przyczyn zawieszenia i przerwania biegu przedawnienia, które należy ocenić *in concreto*”. Tymczasem sąd odsyłający wskazał również, że uważa, iż zgodnie z mającym zastosowanie ustawodawstwem krajowym „niniejsze odesłanie, wiążące się z zawieszeniem postępowania, stanowi przyczynę zawieszenia biegu terminu przedawnienia”.
- 27 W drugiej kolejności okoliczność, że mimo iż sprawa w postępowaniu głównym wpłynęła do sądu odsyłającego w dniu 22 października 2019 r., sąd ten postanowił zwrócić się do Trybunału dopiero w dniu 4 maja 2022 r., relatywizuje pilny charakter sporu (zob. analogicznie wyrok z dnia 11 listopada 2021 r., *Energieversorgungszentrum Dresden-Wilschdorf*, C-938/19, EU:C:2021:908, pkt 44).

- 28 Ponadto z orzecznictwa Trybunału wynika, że sama okoliczność, iż sąd odsyłający jest zobowiązany do zapewnienia szybkiego rozstrzygnięcia zawisłej przed nim sprawy, bez względu na jej przyczynę, nie wystarcza sama w sobie do uzasadnienia zastosowania trybu przyspieszonego na podstawie art. 105 § 1 regulaminu postępowania (postanowienie prezesa Trybunału z dnia 1 lutego 2017 r., *Air Serbia i Kondić*, C-476/16, EU:C:2017:170, pkt 8).

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

Uwagi wstępne

- 29 Skarżące w postępowaniu głównym, a mianowicie uczestniczące instytucje kredytowe, poświęciły znaczną część swoich uwag na piśmie na zakwestionowanie przedstawionego przez sąd odsyłający opisu okoliczności faktycznych rozpatrywanych w postępowaniu głównym, posuwając się nawet do stwierdzenia, że w celu udzielenia temu sądowi użytecznej odpowiedzi Trybunał ma obowiązek zmienić hipotezę dotyczącą stanu faktycznego opisaną przez ów sąd.
- 30 W tym zakresie należy przypomnieć, że z utrwalonego orzecznictwa Trybunału wynika, iż w ramach postępowania przewidzianego w art. 267 TFUE, które opiera się na wyraźnym rozdziale kompetencji pomiędzy sądami krajowymi a Trybunałem, ustalenie okoliczności faktycznych leżących u podstaw sporu w postępowaniu głównym należy nie do Trybunału, lecz do sądu krajowego (zob. podobnie wyrok z dnia 6 października 2021 r., *Consorzio Italian Management i Catania Multiservizi*, C-561/19, EU:C:2021:799, pkt 35).
- 31 Wynika z tego, że Trybunał, będąc wyłącznie uprawnionym do orzekania w przedmiocie wykładni lub ważności aktu prawa Unii, nie może badać prawidłowości stanu faktycznego przedstawionego przez ten sąd ani orzekać w przedmiocie zasadności twierdzeń niektórych stron kwestionujących znaczenie stanu faktycznego opisanego przez sąd odsyłający w jego wniosku.
- 32 Niemniej, jak podkreślił rzecznik generalny w pkt 20 opinii, wykładnia przepisu prawa Unii, której Trybunał ma dokonać w kontekście faktycznym opisanym przez sąd odsyłający, nie pociąga za sobą żadnego domniemania co do tego, że to właśnie taki przypadek jest rozpatrywany w postępowaniu głównym. W związku z tym to zawsze sąd odsyłający powinien ostatecznie zbadać, czy okoliczności faktyczne, które przekazał Trybunałowi, odpowiadają tej sytuacji oraz czy informacje dotyczące uregulowania krajowego były kompletne i miały zastosowanie do wspomnianej sytuacji.
- 33 Wniosku tego nie może podważyć ciążący na sądach krajowych i przywoływany przez skarżące w postępowaniu głównym obowiązek dokładnego opisanie kontekstu faktycznego, w jaki wpisują się pytania prejudycjalne, w szczególności w dziedzinie konkurencji, która charakteryzuje się złożonymi sytuacjami faktycznymi i prawnymi (wyrok z dnia 3 marca 2021 r., *Poste Italiane i Agenzia delle entrate – Riscossione*, C-434/19 i C-435/19, EU:C:2021:162, pkt 77).
- 34 O ile bowiem taki obowiązek ma umożliwić Trybunałowi upewnienie się, że wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym nie jest niedopuszczalny, o tyle zgodnie z utrwalonym orzecznictwem uznanie takiego wniosku za niedopuszczalny jest możliwe tylko wtedy, gdy wykładnia prawa Unii, o którą wnioskowano, nie ma żadnego związku ze stanem faktycznym lub przedmiotem sporu w postępowaniu przed sądem krajowym lub gdy problem jest natury hipotetycznej lub gdy Trybunał nie dysponuje danymi na temat stanu faktycznego albo

prawnego, które są konieczne do udzielenia użytecznej odpowiedzi na postawione mu pytania (wyrok z dnia 19 kwietnia 2007 r., Asemfo, C-295/05, EU:C:2007:227, pkt 31), co nie ma miejsca w niniejszej sprawie.

- 35 Zważywszy, że kontrola dopuszczalności wniosków o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym ogranicza się tym samym do oczywistego nieprzestrzegania wymogów wymienionych w poprzednim punkcie niniejszego wyroku, z ciężącego na sądach krajowych obowiązku dokładnego opisanie kontekstu faktycznego, w jaki wpisują się pytania prejudycjalne, nie można wywieść, że Trybunał ma obowiązek zbadania, czy stan faktyczny opisany przez sąd odsyłający odpowiada sytuacji rozpatrywanej w postępowaniu głównym. Ponadto w niniejszej sprawie z akt sprawy, którymi dysponuje Trybunał, nie wynika w sposób oczywisty, że wymogi te nie zostały spełnione.
- 36 W konsekwencji nie ma potrzeby orzekania w przedmiocie sformułowanych przez skarżące w postępowaniu głównym zastrzeżeń, które odnoszą się do związku ze sprawą założenia, jakie przyjął w swoich pytaniach sąd odsyłający i jakie dotyczy stanu faktycznego, ani w przedmiocie przedstawionych przez skarżące wniosków o przeformułowanie pytań prejudycjalnych, przy okazji których skarżące zwróciły się do Trybunału o zmianę tego założenia co do stanu faktycznego.

W przedmiocie pytania pierwszego

- 37 Na wstępie należy zauważyć, że z wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym oraz z uwag skarżących w postępowaniu głównym wynika, iż spór w postępowaniu głównym dotyczy głównie kwalifikacji prawnej ograniczenia konkurencji „ze względu na cel”.
- 38 Należy zatem uznać, że poprzez pytanie pierwsze sąd odsyłający dąży zasadniczo do ustalenia, czy art. 101 ust. 1 TFUE należy interpretować w ten sposób, że obszerną, comiesięczną wymianę informacji na zasadzie wzajemności między konkurującymi instytucjami kredytowymi, mającą miejsce na rynkach charakteryzujących się dużą koncentracją, a także barierami wejścia, dotyczącą warunków mających zastosowanie do transakcji dokonywanych na tych rynkach, w szczególności aktualnych i przyszłych marż kredytowych oraz zmiennych ryzyka, a także zindywidualizowanych danych liczbowych dotyczących produkcji uczestników tej wymiany, należy uznać za ograniczenie konkurencji ze względu na cel.

W przedmiocie warunków, w jakich porozumienie między przedsiębiorstwami, decyzja związku lub uzgodniona praktyka mogą zostać zakwalifikowane jako ograniczenie ze względu na cel

- 39 Na podstawie art. 101 ust. 1 TFUE niezgodne z rynkiem wewnętrznym i zakazane są wszelkie porozumienia między przedsiębiorstwami, wszelkie decyzje związków przedsiębiorstw i wszelkie praktyki uzgodnione, które mogą wpływać na handel między państwami członkowskimi i których celem lub skutkiem jest zapobieżenie, ograniczenie lub zakłócenie konkurencji wewnątrz rynku wewnętrznego.
- 40 W konsekwencji, aby w danym przypadku można było uznać, że porozumienie, decyzja związku przedsiębiorstw lub uzgodniona praktyka są objęte zakazem przewidzianym w art. 101 ust. 1 TFUE, zgodnie z brzmieniem tego postanowienia konieczne jest wykazanie, że mają one na celu zapobieżenie, ograniczenie lub zakłócenie konkurencji lub że mają taki skutek (zob. podobnie

wyroki z dnia 21 grudnia 2023 r.: International Skating Union/Komisja, (C-124/21 P, EU:C:2023:1012, pkt 98; European Superleague Company, C-333/21, EU:C:2023:1011, pkt 158; Royal Antwerp Football Club, C-680/21, EU:C:2023:1010, pkt 85).

- 41 W tym względzie istnienie precedensu, przy którym wymiana informacji w tej samej formie i w tym samym sektorze działalności co rozpatrywana w postępowaniu głównym została zakwalifikowana jako ograniczenie ze względu na cel, może wprawdzie ułatwić udowodnienie, że również ona ustanawia takie ograniczenie, niemniej brak takiego precedensu, co zdaniem sądu odsyłającego ma miejsce w niniejszej sprawie, nie może stać na przeszkodzie temu, by w danym wypadku rzeczona wymiana uzyskała taką kwalifikację [zob. podobnie wyrok z dnia 25 marca 2021 r., Generics (UK)/Komisja, C-588/16 P, EU:C:2021:242, pkt 79].
- 42 Do celów stosowania art. 101 ust. 1 TFUE należy bowiem w pierwszej kolejności zbadać cel porozumienia między przedsiębiorstwami, decyzji związku przedsiębiorstw lub uzgodnionej praktyki, o których mowa. W przypadku gdy po przeprowadzeniu takiego badania okazuje się, że porozumienie, decyzja lub praktyka mają antykonkurencyjny cel, badanie ich wpływu na konkurencję nie jest konieczne. Zatem jedynie w sytuacji, gdy takie porozumienie, taka decyzja lub taka praktyka nie mogą zostać uznane za mające taki antykonkurencyjny cel, konieczne jest przeprowadzenie w drugiej kolejności badania tego wpływu (zob. podobnie wyroki z dnia 21 grudnia 2023 r.: International Skating Union/Komisja, C-124/21 P, EU:C:2023:1012, pkt 99; European Superleague Company, C-333/21, EU:C:2023:1011, pkt 159; Royal Antwerp Football Club, C-680/21, EU:C:2023:1010, pkt 86).
- 43 Tymczasem Trybunał orzekł, że pojęcie „ograniczenia ze względu na cel”, do którego niniejsze pytanie prejudycjalne wyłącznie się odnosi, należy interpretować w sposób ścisły, jako odsyłające wyłącznie do pewnych rodzajów współpracy między przedsiębiorstwami, które są szkodliwe dla konkurencji w stopniu wystarczającym do tego, aby można było uznać, że nie ma konieczności badania ich skutków. Niektóre rodzaje współpracy między przedsiębiorstwami można bowiem z uwagi na sam ich charakter postrzegać jako szkodliwe dla prawidłowego funkcjonowania normalnej konkurencji (zob. podobnie wyroki z dnia 21 grudnia 2023 r.: International Skating Union/Komisja, C-124/21 P, EU:C:2023:1012, pkt 101, 102; European Superleague Company, C-333/21, EU:C:2023:1011, pkt 161, 162; Royal Antwerp Football Club, C-680/21, EU:C:2023:1010, pkt 88, 89).
- 44 W celu ustalenia w danym przypadku, czy dane porozumienie, decyzja związku przedsiębiorstw lub uzgodniona praktyka stanowią formę koordynacji, którą z uwagi na sam jej charakter należy postrzegać jako szkodliwą dla prawidłowego funkcjonowania normalnej konkurencji, konieczne jest zbadanie, po pierwsze, treści tego porozumienia, tej decyzji lub tej praktyki, po drugie, kontekstu gospodarczego i prawnego, w jaki się one wpisują, i po trzecie, celów, do których osiągnięcia zmierzają (zob. podobnie wyroki z dnia 21 grudnia 2023 r.: International Skating Union/Komisja, C-124/21 P, EU:C:2023:1012, pkt 105; European Superleague Company, C-333/21, EU:C:2023:1011, pkt 165; Royal Antwerp Football Club, C-680/21, EU:C:2023:1010, pkt 92).
- 45 Przede wszystkim badanie treści porozumienia, decyzji związku przedsiębiorstw lub uzgodnionej praktyki, o których mowa, zakłada zbadanie ich różnych aspektów w celu ustalenia, czy dane uzgodnienie wykazuje cechy pozwalające na powiązanie go z formą koordynacji między przedsiębiorstwami, którą z uwagi na sam jej charakter należy uznać za szkodliwą dla prawidłowego funkcjonowania normalnej konkurencji, co ma miejsce w szczególności w przypadku, gdy jakakolwiek koordynacja o takich cechach właśnie z ich powodu może

doprowadzić do warunków konkurencji, które nie odpowiadałyby normalnym warunkom konkurencji na rynku właściwym (zob. podobnie wyrok z dnia 19 marca 2015 r., Dole Food i Dole Fresh Fruit Europe/Komisja, C-286/13 P, EU:C:2015:184, pkt 115, 120).

- 46 Następnie, co się tyczy kontekstu gospodarczego i prawnego, w jaki wpisują się dane porozumienie, decyzja związku przedsiębiorstw lub uzgodniona praktyka, zważywszy, że pojęcie ograniczenia ze względu na cel obejmuje wyłącznie porozumienia, decyzje związków przedsiębiorstw i uzgodnione praktyki stanowiące pewną formę koordynacji, którą z samej jej natury należy postrzegać jako szkodliwą dla prawidłowego funkcjonowania normalnej konkurencji, kontekst ten nie wymaga w żaden sposób badania, a tym bardziej wykazania skutków tego porozumienia, tej decyzji lub praktyki dla konkurencji, niezależnie od tego, czy są one rzeczywiste lub potencjalne, negatywne czy pozytywne (zob. podobnie wyroki z dnia 21 grudnia 2023 r.: International Skating Union/Komisja, C-124/21 P, EU:C:2023:1012, pkt 106; European Superleague Company, C-333/21, EU:C:2023:1011, pkt 166; Royal Antwerp Football Club, C-680/21, EU:C:2023:1010, pkt 93).
- 47 Nie wyklucza to natomiast konieczności wzięcia pod uwagę charakteru danych towarów lub usług, jak również rzeczywistych warunków, które charakteryzują strukturę i funkcjonowanie danego sektora lub rynku albo danych sektorów lub rynków (zob. podobnie wyroki z dnia 21 grudnia 2023 r.: International Skating Union/Komisja, C-124/21 P, EU:C:2023:1012, pkt 106; European Superleague Company, C-333/21, EU:C:2023:1011, pkt 166; Royal Antwerp Football Club, C-680/21, EU:C:2023:1010, pkt 93).
- 48 Możliwe jest bowiem, że tylko wtedy, gdy spełnione są pewne szczególne warunki, można domniemywać, że pewne formy koordynacji, a zatem porozumienia, decyzje związków przedsiębiorstw i uzgodnione praktyki, które do nich należą, są szkodliwe dla prawidłowego funkcjonowania normalnej konkurencji. W związku z tym, jak podkreślił zasadniczo rzecznik generalny w pkt 43 opinii, analiza kontekstu gospodarczego i prawnego, w który wpisują się te formy koordynacji, powinna umożliwić sprawdzenie, czy okoliczności te występują, w przypadku gdy dana forma porozumienia, decyzji związku przedsiębiorstw lub uzgodnionej praktyki jest z samej swej natury szkodliwa dla konkurencji jedynie w pewnych okolicznościach związanych w szczególności z charakterem danych towarów lub usług, rzeczywistymi warunkami funkcjonowania rynku i jego strukturą. Uwzględnienie tego kontekstu ma zatem na celu zapewnienie, by żadna szczególna okoliczność towarzysząca porozumieniu, decyzji lub uzgodnionej praktyce, o których mowa, nie mogła obalić domniemania szkodliwości dla konkurencji związanej z formą koordynacji, do której one należą.
- 49 Wreszcie, co się tyczy celów realizowanych przez porozumienie, decyzję związku przedsiębiorstw lub praktykę uzgodnioną, o których mowa, należy określić obiektywne cele, do których osiągnięcia zmierza to porozumienie, decyzja lub praktyka w zakresie konkurencji. Natomiast okoliczność, że zaangażowane przedsiębiorstwa działały bez subiektywnego zamiaru zapobieżenia, ograniczenia lub zakłócenia konkurencji, oraz okoliczność, że realizowały one pewne zgodne z prawem cele, nie są decydujące dla zastosowania art. 101 ust. 1 TFUE (zob. podobnie wyroki z dnia 21 grudnia 2023 r.: International Skating Union/Komisja, C-124/21 P, EU:C:2023:1012, pkt 107; European Superleague Company, C-333/21, EU:C:2023:1011, pkt 167; Royal Antwerp Football Club, C-680/21, EU:C:2023:1010, pkt 94).
- 50 Analiza wszystkich tych elementów powinna w każdym razie pokazać dokładne powody, dla których dane porozumienie, decyzja związku przedsiębiorstw lub uzgodniona praktyka wykazują wystarczający stopień szkodliwości dla konkurencji, uzasadniający wniosek, że to porozumienie,

ta decyzja lub praktyka mają na celu zapobieżenie, ograniczenie lub zakłócenie konkurencji (zob. podobnie wyroki z dnia 21 grudnia 2023 r.: *International Skating Union/Komisja*, C-124/21 P, EU:C:2023:1012, pkt 108; *European Superleague Company*, C-333/21, EU:C:2023:1011, pkt 168; *Royal Antwerp Football Club*, C-680/21, EU:C:2023:1010, pkt 98).

W przedmiocie wykładni pojęcia ograniczenia konkurencji w odniesieniu do wymiany informacji

- 51 Jak wskazał zasadniczo rzecznik generalny w pkt 52 opinii, należy podkreślić, że wymiana informacji między konkurentami, nawet jeśli nie towarzyszy jej porozumienie o współpracy, może stanowić ograniczenie konkurencji, w tym ze względu na cel, w rozumieniu art. 101 ust. 1 TFUE. Jak wynika bowiem z pkt 43–49 niniejszego wyroku, konieczne jest, aby wymiana ta stanowiła formę koordynacji, którą należy uznać ze względu na sam jej charakter za szkodliwą dla prawidłowego funkcjonowania normalnej konkurencji w kontekście tej wymiany.
- 52 Jeśli chodzi przede wszystkim o jej treść, oznacza to, że wymiana informacji posiada cechy, które wiążą ją z formą koordynacji między przedsiębiorstwami mogącą doprowadzić do stworzenia warunków konkurencji, które nie odpowiadają normalnym warunkom konkurencji na rynku właściwym.
- 53 Tymczasem należy przypomnieć, że prawidłowe funkcjonowanie normalnej konkurencji na rynku zakłada pewną przejrzystość panującej na nim aktualnie sytuacji. Tylko bowiem pod tym warunkiem rynek może być efektywny. Trybunał uznał już, że co do zasady przejrzystość między podmiotami gospodarczymi może, przynajmniej na rynku nieoligopolistycznym, przyczynić się do zintensyfikowania konkurencji między oferentami (zob. podobnie wyrok z dnia 2 października 2003 r., *Thyssen Stahl/Komisja*, C-194/99 P, EU:C:2003:527, pkt 84).
- 54 Natomiast, aby rynek funkcjonował w normalnych warunkach, każdy podmiot gospodarczy powinien z jednej strony być zobowiązany do określania w sposób autonomiczny polityki, jaką zamierza realizować na jednolitym rynku (zob. podobnie wyrok z dnia 19 marca 2015 r., *Dole Food i Dole Fresh Fruit Europe/Komisja*, C-286/13 P, EU:C:2015:184, pkt 119), a z drugiej strony pozostawać w niepewności przynajmniej co do daty, zakresu i warunków przyszłej zmiany zachowania jego konkurentów na tym rynku (zob. podobnie wyroki: z dnia 4 czerwca 2009 r., *T-Mobile Netherlands i in.*, C-8/08, EU:C:2009:343, pkt 41; a także z dnia 12 stycznia 2023 r., *HSBC Holdings i in./Komisja*, C-883/19 P, EU:C:2023:11, pkt 116).
- 55 Następnie, jeśli chodzi o kontekst, w jaki wpisuje się dana wymiana informacji, konieczne jest, by w tym kontekście każda koordynacja mająca cechy podobne do cech wspomnianej wymiany mogła prowadzić jedynie do warunków konkurencji, które nie odpowiadałyby normalnym warunkom funkcjonowania rynku właściwego, biorąc pod uwagę charakter rozpatrywanych towarów lub usług, rzeczywiste warunki funkcjonowania rynku i jego strukturę (zob. podobnie wyroki: z dnia 28 maja 1998 r., *Deere/Komisja*, C-7/95 P, EU:C:1998:256, pkt 87; z dnia 4 czerwca 2009 r., *T-Mobile Netherlands i in.*, C-8/08, EU:C:2009:343, pkt 33; a także z dnia 19 marca 2015 r., *Dole Food i Dole Fresh Fruit Europe/Komisja*, C-286/13 P, EU:C:2015:184, pkt 120).
- 56 Wreszcie, co się tyczy „obiektywnych celów” wspomnianej wymiany, należy podkreślić, że pojęcie to odsyła w swoim znaczeniu prawnym do racji bytu porozumienia, decyzji związku przedsiębiorstw lub uzgodnionej praktyki, czyli do natychmiastowych i bezpośrednich celów danej koordynacji, które skłoniły zainteresowane przedsiębiorstwa do wzięcia w niej udziału. W związku z tym za ograniczenie ze względu na cel należy uznać wymianę informacji, która choć

nie została formalnie przedstawiona jako realizująca antykonkurencyjny cel, to ze względu na jej formę i kontekst, w jakim miała miejsce, nie może zostać wyjaśniona inaczej niż poprzez dążenie do celu sprzecznego z jednym z elementów konstytutywnych zasady wolnej konkurencji.

- 57 W świetle powyższego, biorąc pod uwagę, że każdy podmiot gospodarczy ma obowiązek określania w sposób autonomiczny polityki, jaką zamierza realizować na jednolitym rynku, należy uznać, że wymiana informacji posiada cechy związane z formą koordynacji między przedsiębiorstwami, którą z uwagi na sam jej charakter należy uznać za szkodliwą dla prawidłowego funkcjonowania normalnej konkurencji, jeżeli jej treść dotyczy informacji, które niezależnie od ich sensytywnego lub poufnego charakteru są tego rodzaju, że w kontekście, w jakim odbywa się ta wymiana, mogą jedynie skłonić uczestników tej wymiany, którzy są rozsądnie aktywni i ekonomicznie racjonalni, do milczącego podążania tą samą linią postępowania w odniesieniu do jednego z parametrów, na podstawie których kształtuje się konkurencja na rynku właściwym.
- 58 Aby dojść do takiej oceny, należy uwzględnić nie tylko charakter wymienianych informacji, ale także kontekst gospodarczy, w którym odbywa się wymiana. Chociaż bowiem należy założyć, że przedsiębiorstwa uczestniczące w wymianie informacji i działające na rynku właściwym uwzględniają informacje, które wymieniły ze swoimi konkurentami, aby określić swoje zachowanie na tym rynku (zob. podobnie wyroki: z dnia 8 lipca 1999 r., Hüls/Komisja, C-199/92 P, EU:C:1999:358, pkt 161, 162; z dnia 4 czerwca 2009 r., T-Mobile Netherlands i in., C-8/08, EU:C:2009:343, pkt 51, 52; a także z dnia 19 marca 2015 r., Dole Food i Dole Fresh Fruit Europe/Komisja, C-286/13 P, EU:C:2015:184, pkt 126, 127), o tyle nie zmienia to faktu, że rozsądnie aktywne i ekonomicznie racjonalne przedsiębiorstwa przyjmą tę samą linię postępowania tylko wtedy, gdy w szczególności z uwagi na kontekst, w jakim zawarto to porozumienie, nie muszą się przy tym obawiać reakcji swoich aktualnych i potencjalnych konkurentów oraz konsumentów. Ma to co do zasady miejsce, w przypadku gdy wymiana informacji odbywa się między głównymi uczestnikami rynku oligopolistycznego lub przynajmniej silnie skoncentrowanego i gdy istnieją bariery wejścia na ten rynek (zob. podobnie wyrok z dnia 2 października 2003 r., Thyssen Stahl/Komisja, C-194/99 P, EU:C:2003:527, pkt 86, 87).
- 59 Tak więc w szczególności w tym ostatnim przypadku okoliczność, że – jak podkreślił sąd odsyłający w swoim pytaniu – rynek charakteryzuje się pewną koncentracją, a także barierami wejścia, należy uznać za istotną.
- 60 Niemniej w celu ustalenia, że wymiana informacji stanowi ograniczenie ze względu na cel, nie zawsze konieczne jest wykazanie, że dotyczy ona informacji, które są tego rodzaju, że w kontekście, w jakim odbywa się ta wymiana, mogą one jedynie skłonić jej uczestników, którzy są rozsądnie aktywni i ekonomicznie racjonalni, do milczącego podążania tą samą linią postępowania w odniesieniu do jednego z parametrów, na podstawie których kształtuje się konkurencja na rynku właściwym, naruszając w ten sposób ciężący na każdym podmiocie gospodarczym obowiązek określania w sposób autonomiczny polityki, jaką zamierza realizować na jednolitym rynku.
- 61 Jak wynika bowiem z pkt 54 niniejszego wyroku, aby rynek funkcjonował w normalnych warunkach, podmioty gospodarcze na rynku muszą nie tylko określać w sposób autonomiczny politykę, jaką zamierzają realizować na jednolitym rynku, lecz również i bardziej ogólnie pozostawać w niepewności co do przyszłych zachowań innych uczestników na tym rynku.

- 62 W konsekwencji można uznać, że wymiana informacji stanowi pewien rodzaj koordynacji między przedsiębiorstwami, która z samej swej natury jest szkodliwa dla prawidłowego funkcjonowania normalnej konkurencji, przy czym nie jest nawet konieczne ustalenie, że w kontekście tej wymiany wymieniane informacje mogą prowadzić tych uczestników, którzy są rozsądnie aktywni i ekonomicznie racjonalni, jedynie do milczącego podążania tą samą linią postępowania w odniesieniu do jednego z parametrów, na podstawie których kształtuje się konkurencja na rynku właściwym, jeżeli wymiana ta pozwala wyeliminować taką niepewność. W tym celu wystarczy, by wymieniane informacje były z jednej strony poufne, a z drugiej strony strategiczne.
- 63 Za takie „informacje poufne” należy uznać wszelkie informacje, które nie są jeszcze znane wszystkim podmiotom gospodarczym działającym na rynku właściwym, podczas gdy przez „informacje strategiczne” należy rozumieć informacje mogące ujawnić, w stosownym przypadku, po połączeniu z innymi informacjami już znanymi uczestnikom wymiany informacji, strategię, jaką niektórzy z tych uczestników zamierzają realizować w odniesieniu do tego, co stanowi jeden lub więcej parametrów, na podstawie których kształtuje się konkurencja na rynku właściwym (zob. podobnie wyrok z dnia 12 stycznia 2023 r., HSBC Holdings i in./Komisja, C-883/19 P, EU:C:2023:11, pkt 117).
- 64 Ponadto, o ile – jak wskazał rzecznik generalny w pkt 69 i 70 opinii – wszelka wymiana informacji dotyczących przyszłych cen lub niektórych czynników mających wpływ na te ceny jest z natury antykonkurencyjna, w szczególności ze względu na ryzyko szkód dla konkurencji, jakie niesie ona ze sobą, o tyle pojęcie informacji strategicznej jest jednak szersze i obejmuje wszelkie nieznane jeszcze podmiotom gospodarczym dane, które w kontekście takiej wymiany mogą zmniejszyć niepewność jej uczestników co do przyszłego zachowania pozostałych uczestników w odniesieniu do tego, co stanowi – ze względu na charakter rozpatrywanych towarów lub usług, rzeczywiste warunki funkcjonowania rynku i jego strukturę – jeden lub więcej parametrów, na podstawie których kształtuje się konkurencja na rynku właściwym.
- 65 Wreszcie w sytuacji gdy wymieniane informacje nie dotyczą zamiarów zmiany zachowania uczestników wymiany na rynku właściwym, lecz aktualnych lub przeszłych okoliczności faktycznych, informacje te należy jednak uznać za strategiczne, jeżeli ze względu w szczególności na charakter danych towarów lub usług, rzeczywiste warunki funkcjonowania rynku, strukturę kosztów lub metody produkcji i zarządzania uczestników tej wymiany, taki uczestnik może z wystarczającą dokładnością wywnioskować z nich przyszłe zachowanie innych uczestników tej wymiany lub ich reakcje na ewentualny strategiczny ruch na rynku.

W przedmiocie zakwalifikowania wymiany informacji mającej cechy takie jak przywołane przez sąd odsyłający w pytaniu jako ograniczenia ze względu na cel

- 66 O ile do sądu odsyłającego należy ustalenie, czy wymiana, o której mowa w postępowaniu głównym, stanowi formę koordynacji między przedsiębiorstwami, którą ze względu na sam jej charakter należy uznać za szkodliwą dla prawidłowego funkcjonowania normalnej konkurencji, oraz dokonanie niezbędnych w tym celu ocen stanu faktycznego, o tyle Trybunał, orzekając w przedmiocie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, może dostarczyć wskazówek mających pomóc temu sądowi w dokonaniu wykładni (zob. podobnie wyrok z dnia 18 stycznia 2024 r., Lietuvos notarų rūmai i in., C-128/21, EU:C:2024:49, pkt 89, 90).
- 67 W niniejszej sprawie sąd odsyłający odniósł się w swoim pytaniu do obszernej comiesięcznej wymiany informacji na zasadzie wzajemności między konkurującymi instytucjami kredytowymi, mającej miejsce na rynkach charakteryzujących się dużą koncentracją, a także barierami wejścia,

dotyczącej warunków transakcji dokonywanych na tych rynkach, w szczególności aktualnych i przyszłych marż kredytowych oraz zmiennych ryzyka, a także zindywidualizowanych danych liczbowych dotyczących produkcji uczestników tej wymiany.

- 68 Tymczasem z jednej strony z opisu dokonanego przez sąd odsyłający wynika, że informacje dotyczące marż kredytowych, które były wymieniane w sposób poufny między uczestniczącymi instytucjami kredytowymi, różniły się pod względem kompletności i usystematyzowania od informacji dostępnych w domenie publicznej w momencie wymiany, a ponadto dotyczyły zasadniczo ewentualnych przyszłych działań. Dokładniej rzecz ujmując, z akt sprawy dostępnych Trybunałowi wynika, że informacje te dotyczyły zamiarów zmiany warunków mających zastosowanie do transakcji realizowanych na rynku właściwym lub przynajmniej zmian przyjętych, lecz jeszcze nie zastosowanych.
- 69 Z drugiej strony, zważywszy, że pojęcie „marży kredytowej” odnosi się do różnicy między stopą stosowaną wobec kredytobiorcy przez instytucję kredytową a stopą, po której co do zasady refinansuje się ta instytucja, przy czym ta druga stopa jest co do zasady znana, marża kredytowa może ujawnić ofertę stóp procentowych, jaką instytucje kredytowe proponują swoim klientom przed negocjacjami.
- 70 Ponieważ marże kredytowe dotyczą tym samym jednego z parametrów, na podstawie których kształtuje się konkurencja na trzech rynkach, o których mowa w postępowaniu głównym, każdą informację dotyczącą przyszłych zamiarów instytucji kredytowych co do zmiany tych marż należy uznać za informację strategiczną.
- 71 W konsekwencji, w świetle tego, co zostało stwierdzone w pkt 62 niniejszego wyroku, wymiana informacji, która – tak jak ta opisana przez sąd odsyłający w pytaniu prejudycjalnym – jest zorganizowana w sposób poufny i dotyczy przyszłych zamiarów instytucji kredytowych w zakresie marż kredytowych, służąc ustaleniu stopy procentowej oferowanej ich klientom, stanowi formę koordynacji między przedsiębiorstwami, którą z uwagi na sam jej charakter należy uznać za szkodliwą dla prawidłowego funkcjonowania normalnej konkurencji, a zatem za wprowadzającą ograniczenie ze względu na cel w rozumieniu art. 101 ust. 1 TFUE.
- 72 To samo dotyczy informacji o przyszłych zmianach zmiennych ryzyka stosowanych do marż kredytowych praktykowanych w zależności od indywidualnego profilu ryzyka klientów, ponieważ w połączeniu z informacjami dotyczącymi przyszłych zamiarów instytucji kredytowych w zakresie marż kredytowych mogą one umożliwić uczestnikom wymiany uzyskanie dokładniejszego obrazu strategii cenowych, które zamierzają wdrożyć inni uczestnicy.
- 73 Co się tyczy informacji dotyczących „wielkości produkcji”, należy podkreślić, że wprowadzenie ten rodzaj informacji może co do zasady ujawnić w szczególności, gdy tak jak w sprawie w postępowaniu głównym informacje te są przekazywane w sposób zdezagregowany i zindywidualizowany przez tych uczestników, każde zachowanie jednego z nich, które odbiegałoby od ewentualnej równowagi panującej na rynku.
- 74 W konsekwencji istnienie wymiany dotyczącej takich informacji mogłoby wskazywać w pewnych okolicznościach na istnienie pewnej formy koordynacji, której elementem składowym byłaby ta wymiana i którą należy uznać z uwagi na sam jej charakter za szkodliwą dla prawidłowego funkcjonowania normalnej konkurencji.

- 75 Jednakże w sprawie rozpatrywanej w postępowaniu głównym z informacji przekazanych przez sąd odsyłający wynika, że AdC zarzuciło skarżącym udział w „autonomicznej” wymianie informacji, a nie w wymianie, która miałaby charakter dodatkowy w stosunku do uzgodnionej praktyki ograniczającej konkurencję.
- 76 Tymczasem, co się tyczy „autonomicznej” wymiany informacji, jeżeli tak jak w niniejszej sprawie takie informacje dotyczą wielkości sprzedaży w przeszłości, wydaje się mało prawdopodobne, by informacje te rozpatrywane odrębnie i w braku szczególnych okoliczności mogły ujawnić przyszłe zamiary danych instytucji kredytowych lub skłonić uczestników wymiany, którzy byliby rozsądnie aktywni i ekonomicznie racjonalni, do milczącego podążania tą samą linią postępowania w odniesieniu do jednego z parametrów, na podstawie których kształtuje się konkurencja na jednym z rynków właściwych.
- 77 Niemniej jednak szkodliwość danej formy wymiany informacji powinna być oceniana z uwzględnieniem również możliwości powiązania ze sobą różnych kategorii wymienianych informacji.
- 78 Tak więc „autonomiczna” wymiana informacji, w zakresie, w jakim dotyczy w szczególności wielkości produkcji, mogłaby stanowić formę koordynacji między przedsiębiorstwami, którą z uwagi na sam jej charakter należy uznać za szkodliwą dla prawidłowego funkcjonowania normalnej konkurencji, gdyby te informacje były w szczególności połączone z innymi rodzajami wymienianych informacji, a także w danym wypadku z innymi dostępnymi już swobodnie informacjami w ten sposób, że rozsądnie aktywne i ekonomicznie racjonalne przedsiębiorstwo mogłoby z nich wywnioskować, mając na uwadze charakter, rzeczywiste warunki funkcjonowania właściwych rynków i ich strukturę, przyszłe zamiary innych uczestników lub skłoniłoby się do milczącego podążania tą samą linią postępowania w odniesieniu do jednego z parametrów, na podstawie których kształtuje się konkurencja na tych rynkach.
- 79 W każdym razie, co się tyczy wymiany informacji takiej jak opisana przez sąd odsyłający w jego pytaniu, wymianę tę należy uznać za ograniczenie ze względu na cel, ponieważ wymieniane informacje dotyczą w szczególności zamiarów przyszłej zmiany marż kredytowych uczestników tej wymiany.
- 80 Taki wniosek może znaleźć potwierdzenie w analizie obiektywnych celów, jakim służy wymiana takich informacji, która to analiza okazuje się również istotna dla oceny istnienia ograniczenia ze względu na cel, jak wynika z pkt 49 niniejszego wyroku. Wymiana informacji o przyszłych zamiarach jej uczestników co do jednego z parametrów, na podstawie których kształtuje się konkurencja na rynku, takich jak marże kredytowe, nie może bowiem służyć innym obiektywnym celom niż zakłócenie konkurencji na tym rynku.
- 81 W sprawie rozpatrywanej w postępowaniu głównym skarżące próbują jednak wykazać, że rozpatrywana wymiana informacji nie stanowi ograniczenia konkurencji ze względu na cel, przedstawiając szereg argumentów.
- 82 W pierwszej kolejności skarżące twierdzą, że zgodnie z prawem konsumenckim podlegały one obowiązkom przejrzystości cenowej oraz, zgodnie z mającymi do nich zastosowanie przepisami księgowymi i finansowymi, a nawet, w stosownych przypadkach, ze względu na ich status spółki, której papiery wartościowe są dopuszczone do obrotu na rynku regulowanym, obowiązkom informowania o ich wielkości sprzedaży, udziałach w rynku i średnich marżach kredytowych. Ze

względu na te różne obowiązki prawne każdy uczestnik właściwych rynków mógł tym samym zebrać warunki handlowe uczestniczących instytucji kredytowych, udając się do ich punktów sprzedaży lub odwiedzając ich strony internetowe.

- 83 W tym względzie należy co prawda podkreślić, że wymiana informacji, których ujawnienie stało się zresztą obowiązkowe na mocy przepisów krajowych, nie może naruszać art. 101 TFUE, ponieważ taka wymiana nie może wyrzucić wpływu na rynek wykraczającego poza wpływ już wywołany przestrzeganiem tych przepisów, za który zainteresowane przedsiębiorstwa nie mogą zostać pociągnięte do odpowiedzialności (zob. analogicznie wyroki: z dnia 11 listopada 1997 r., Komisja i Francja/Ladbroke Racing, C-359/95 P i C-379/95 P, EU:C:1997:531, pkt 33; a także z dnia 9 września 2003 r., CIF, C-198/01, EU:C:2003:430, pkt 52, 53).
- 84 Uczestnicy wymiany informacji nie mogą jednak powoływać się na taką sytuację, jeżeli wymieniane informacje wykraczają poza te, które powinny zostać podane do wiadomości publicznej przez każdą instytucję kredytową działającą na trzech rynkach właściwych w ramach jej obowiązków prawnych, i zostały wymienione, zanim obowiązki te nałożyły na tych uczestników tego rodzaju wymóg podawania do publicznej wiadomości informacji tego rodzaju, czego ustalenie należy jednak do sądu odsyłającego.
- 85 W drugiej kolejności skarżące w postępowaniu głównym zauważają, że wymiana informacji, której częstotliwość, tak jak wymiana rozpatrywana w postępowaniu głównym, jest jedynie sporadyczna, a mianowicie raz lub dwa razy w roku, nie może stanowić ograniczenia ze względu na cel. Należy jednak przypomnieć, że taka częstotliwość nie wyklucza sama w sobie antykonkurencyjnego celu wymiany informacji. Pojedyncze nawiązanie kontaktu może bowiem wystarczyć do wyeliminowania niepewności po stronie zainteresowanych co do przyszłych zachowań innych zainteresowanych przedsiębiorstw na rynku właściwym (zob. podobnie wyrok z dnia 4 czerwca 2009 r., T-Mobile Netherlands i in., C-8/08, EU:C:2009:343, pkt 59, 62).
- 86 W trzeciej kolejności skarżące w postępowaniu głównym kwestionują fakt, że wymiana informacji, taka jak opisana przez sąd odsyłający w pytaniu, może stanowić formę koordynacji, która z samej swej natury jest szkodliwa dla prawidłowego funkcjonowania normalnej konkurencji, w sytuacji gdy wymiana ta może ułatwić działalność w zakresie analizy konkurencji („benchmarking”) uczestników tejże wymiany, umożliwiając im porównanie ich ofert przy jednoczesnym obniżeniu kosztów związanych z takim porównaniem, wobec czego wymiana to może mieć korzystny wpływ na konkurencję.
- 87 Należy co prawda zaznaczyć, że wymiana informacji o najlepszych metodach zarządzania lub produkcji, jakie należy wdrożyć, może sprzyjać konkurencji, a zatem nie może być uznana za stanowiącą ograniczenie ze względu na cel. Jednakże nie jest tak w przypadku wymiany poufnych informacji dotyczącej właśnie przyszłych zamiarów uczestników tej wymiany co do jednego z parametrów, na podstawie których kształtuje się konkurencja na rynku właściwym.
- 88 W czwartej kolejności skarżące w postępowaniu głównym utrzymują, że marże kredytowe nie odzwierciedlały całkowitej ceny oferowanych usług kredytowych, lecz tylko jeden z jej składników, w szczególności ze względu na brak wskazania wysokości prowizji i innych opłat. Co więcej, przynajmniej na rynku kredytów hipotecznych stopy kredytowe oferowane klientom, które wynikają z tych marż, nie odpowiadają stosowanym ostatecznie stopom procentowym, lecz stopom orientacyjnym, które były wykorzystywane jako punkt wyjścia dla indywidualnych negocjacji z każdym klientem w zależności od jego konkretnego profilu ryzyka. W konsekwencji

wymiana informacji, nawet odnosząca się do przyszłych zamiarów uczestniczących instytucji kredytowych, dotycząca marż kredytowych, nie może być postrzegana jako stanowiąca ograniczenie ze względu na cel.

- 89 Jednakże, jak podkreślił rzecznik generalny w pkt 74 i 75 opinii, aby uzgodniona praktyka mieściła się w pojęciu ograniczenia ze względu na cel, nie jest konieczne, by dotyczyła ona wszystkich parametrów, na podstawie których kształtuje się konkurencja na rynku, lub, jeśli chodzi o informacje o cenach, aby dotyczyły one wszystkich składników stosowanej ceny końcowej. W związku z tym wymiana informacji może stanowić formę koordynacji między przedsiębiorstwami, którą z samej jej natury należy uznać za szkodliwą dla prawidłowego funkcjonowania normalnej konkurencji, nawet jeśli dotyczy ona tylko jednego z tych parametrów (zob. podobnie wyrok z dnia 12 stycznia 2023 r., HSBC Holdings i in./Komisja, C-883/19 P, EU:C:2023:11, pkt 204).
- 90 Stopa procentowa zastosowana jako punkt wyjścia dla indywidualnych negocjacji z każdym klientem w zależności od jego profilu ryzyka odzwierciedla jeden z parametrów konkurencji na rynkach właściwych, ponieważ na podstawie tej stopy potencjalni klienci dokonują pierwszego wyboru spośród ofert kredytowych oferowanych przez instytucje kredytowe, aby rozpocząć negocjacje tylko z niektórymi.
- 91 W piątej kolejności skarżące w postępowaniu głównym kwestionują, by w okolicznościach sprawy rozpatrywanej w postępowaniu głównym przekazane informacje o marżach kredytowych dotyczyły przyszłego zachowania, którego znajomość mogła przysporzyć korzyści uczestnikom wymiany informacji. Przede wszystkim ich zdaniem informacje te dotyczyły zmian, które miały wejść w życie albo tego samego dnia, albo najpóźniej następnego dnia roboczego, jeżeli ich przekazanie miało miejsce w piątek. Następnie stopy proponowane przed negocjacjami były podawane na stronie internetowej i na symulatorach kredytowych danej instytucji kredytowej wkrótce po wymianie dotyczącej zmian marż kredytowych, a nawet jednocześnie. Wreszcie instytucja kredytowa potrzebowała w każdym razie kilku tygodni na zmianę jej własnych marż kredytowych, w związku z czym uczestnicy tej wymiany nie mogli natychmiast zareagować na informacje, które otrzymywali.
- 92 W tym względzie należy przypomnieć, że sama okoliczność, iż informacje dotyczące marż kredytowych są wymieniane, zanim wejdą w życie lub staną się publiczne, wystarcza do wykazania, że owa wymiana była w stanie zmniejszyć niepewność uczestników wymiany informacji co do przyszłych zachowań innych uczestniczących instytucji kredytowych, nawet jeśli niepewność, która miała wpływ na innych konkurentów, została rozwiana krótko potem. Nawet gdyby uznać, że uczestnicy takiej wymiany nie mają możliwości natychmiastowego wzięcia pod uwagę tych informacji w celu natychmiastowej zmiany ich zachowania na rynku, to jednak wszelka wymiana dotycząca przyszłych zamiarów, które nie zostały jeszcze ujawnione, pozwalała bowiem tym uczestnikom zareagować w każdym razie szybciej, niż pozwoliłoby na to normalne funkcjonowanie rynku właściwego.
- 93 W szóstej kolejności skarżące w postępowaniu głównym twierdzą, że akta sprawy, którymi dysponuje Trybunał, nie wskazują na żaden przypadek, w którym jedna z uczestniczących instytucji kredytowych zmieniałaby swój cennik po otrzymaniu informacji, że marże kredytowe innego uczestnika mają zostać zmienione. Jednakże taka okoliczność nie może zostać uznana za istotną, ponieważ zastosowanie pojęcia ograniczenia ze względu na cel do wymiany informacji

nie wymaga wykazania ani ewentualnych konkretnych skutków dla rynku, którego dotyczy rozpatrywana wymiana informacji, ani nawet faktycznego uwzględnienia informacji przez uczestników wymiany.

- 94 W siódmej kolejności skarżące w postępowaniu głównym podnoszą, że pojęcie „zmiennej ryzyka” użyte przez sąd odsyłający oznacza tabele oceny, w których poziom ryzyka przypisany jest kategorii klientów określonej na podstawie czynników, takich jak dochody, wkład finansowy lub koszt nieruchomości, któremu to poziomowi odpowiada marża kredytowa, którą należy zastosować w celu wyrównania tego ryzyka. Tymczasem czynniki te, które leżą u podstaw każdego poziomu ryzyka, nie zostały w żadnym wypadku ujawnione podczas wymiany informacji, jak wynika z zeznań przedstawionych w wyroku wstępnym, w związku z czym wymiana tych tabel nie może stanowić informacji strategicznej.
- 95 W tym względzie do sądu odsyłającego należy ustalenie, czy w świetle w szczególności informacji, którymi dysponowali uczestnicy wymiany, oraz metodologii powszechnie stosowanej do opracowania tego rodzaju tabeli, zawarte w takiej tabeli informacje były wystarczająco zrozumiałe, aby umożliwić tym uczestnikom – po tym, jak połączyli je oni z marżami kredytowymi, na podstawie których klientom przed negocjacjami była oferowana stopa procentowa, oraz z osiągniętymi wielkościami sprzedaży – zmniejszenie niepewności co do przyszłego zachowania innych uczestników tej wymiany w odniesieniu do tego, co stanowi, ze względu na charakter rozpatrywanych usług, rzeczywiste warunki funkcjonowania rynku i jego strukturę, jeden lub kilka parametrów, na podstawie których kształtuje się konkurencja na rynkach właściwych.
- 96 W świetle całości powyższych rozważań na pytanie pierwsze należy odpowiedzieć, iż art. 101 ust. 1 TFUE należy interpretować w ten sposób, że obszerną comiesięczną wymianę informacji na zasadzie wzajemności między konkurującymi instytucjami kredytowymi, która ma miejsce na rynkach charakteryzujących się dużą koncentracją oraz barierami wejścia i dotyczy warunków mających zastosowanie do transakcji przeprowadzanych na tych rynkach, w szczególności aktualnych i przyszłych marż kredytowych oraz zmiennych ryzyka, a także zindywidualizowanych danych liczbowych dotyczących produkcji uczestników tej wymiany, jeżeli przynajmniej wymienione w ten sposób marże kredytowe są tymi, które owe instytucje zamierzają stosować w przyszłości, należy uznać za ograniczenie konkurencji ze względu na cel.

W przedmiocie pytania drugiego

- 97 W świetle odpowiedzi udzielonej na pytanie pierwsze nie ma potrzeby udzielania odpowiedzi na pytanie drugie.

W przedmiocie kosztów

- 98 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (piąta izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 101 ust. 1 TFUE należy interpretować w ten sposób, że obszerną comiesięczną wymianę informacji na zasadzie wzajemności między konkurującymi instytucjami kredytowymi, która ma miejsce na rynkach charakteryzujących się dużą koncentracją oraz barierami wejścia i dotyczy warunków mających zastosowanie do transakcji przeprowadzanych na tych rynkach, w szczególności aktualnych i przyszłych marż kredytowych oraz zmiennych ryzyka, a także zindywidualizowanych danych liczbowych dotyczących produkcji uczestników tej wymiany, jeżeli przynajmniej wymienione w ten sposób marże kredytowe są tymi, które owe instytucje zamierzają stosować w przyszłości, należy uznać za ograniczenie konkurencji ze względu na cel.

Podpisy